

УДК 159.9

Панькова Н.В.

студ. гр. СНз-123м НУ «Запорізька політехніка»

**ВПЛИВ ПРОЖИВАННЯ У ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНАХ НА
КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ДО
ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ**

Здібності – одне з найбільш загальних психологічних понять. Особливе місце в дослідженнях здібностей займають когнітивні здібності. Когнітивні

здібності – це процеси вищої нервової діяльності, спрямовані на можливість розумового сприйняття та переробки інформації. До когнітивних здібностей відносять: пам'ять, увагу та концентрацію, сприйняття, уяву, мислення, мовлення, тобто ті процеси, які допомагають людині пізнавати світ.

Молодший шкільний вік (з 6-7 до 10-11 років) характеризується посиленням розвитку психічних функцій: формується сприйняття простору, розвивається словесно-логічна пам'ять, довільна та мимовільна увага, концентрація, інтенсивно йде розвиток наглядно-образного мислення, проявляються початкові ознаки логічного мислення. Зростає керованість, реалістичність, втілюваність уяви, розвиваються різні сторони та види мовлення. Провідна діяльність молодшого школяра – це навчання, у процесі якого в учня розвиваються основні новоутворення психіки та особистості.

Процес отримання людиною інформації про світ, те як вона представляється, зберігається в пам'яті та стає знанням і як це знання впливає на поведінку та увагу – все це вивчає когнітивна психологія, яка з'явилася як напрямок психології у 50 роках 20 століття. Про когнітивні здібності вели мову Іманнуїл Кант, Рене Декарт, Девід Юм. Теорія Жана Піаже є одним з видимих етапів розвитку когнітивної психології. Вчений вивчав дитячу психологію, орієнтуючись на стадії когнітивного розвитку.

Когнітивний розвиток часто асоціюється як розвиток окремих пізнавальних процесів, серед яких провідним є мислення. В. Дружинін розробив концепцію розвитку таких когнітивних здібностей: здатність до навчання, креативність та інтелект. М. Коул розробив теорію артефактів (будь-яке культурне пристосування), які задають параметри когнітивного розвитку. Аналіз літератури показав, що дослідження когнітивних процесів проводили також такі вчені як: Дж. Келлі, Р. Кеттел, Ч. Спірмен, У. Найсер, Л. Терстоун, Д. Гілфорд.

У зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році виникла складна соціально-психологічна ситуація, велике психологічне навантаження на жителів України. Дитинство – це період розвитку когнітивних здібностей, тому діти дуже вразливі до несприятливих зовнішніх факторів. Діти з прифронтових територій є однією з найбільш уразливих категорій. Майже всі школярі в прифронтових містах та селищах навчаються дистанційно, що призводить до зниження якості навчання та до соціальної ізоляції. Тривалі повітряні тривоги, періодичні вибухи, а разом з цим й уривчастий сон, емоційно нестабільні батьки та вчителі, багато інформації про насилля – все це погано впливає на розвиток дітей, на їх психічне здоров'я, а також на когнітивні здібності. Діти відчувають сильний стрес, страхи, тривожність, мають труднощі з засвоєнням нової інформації. У школярів можуть розвиватися депресія, тривожні розлади, ПТСР. Деякі діти мають досвід травматичних подій, такі як руйнування будинку, втрата близьких. Дітям

потрібно надавати допомогу, створювати підтримуюче середовище, розуміти їх потреби.

Дослідження впливу проживання в прифронтових містах на когнітивну сферу учнів молодших класів є актуальним, оскільки допоможе відповісти на питання, які зміни у навчальному процесі треба впровадити та як підтримати дітей, щоб зменшити негативний вплив. Практичне значення проблеми полягає в тому, як можна підвищити когнітивні здібності молодших школярів та адаптувати навчальний процес до війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кречківська Л. М. Зміна когнітивних здібностей школярів і студентів після початку російської агресії / Л.М. Кречківська, В.В. Молоток, А.В. Серветник // Матеріали VIII щорічної науково-практичної конференції молодих вчених з міжнародною участю 23 лютого 2023 року / Редкол.: К.В. Волошин (відпов. ред.). – Харків: Харківський національний медичний університет. – 2023. – №2 – 65 с.

2. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія : навч. посіб / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук О. П. Коханова, О. В. Пасека. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.